

Sokol rároh

vzácný klenot stepí

Ako vyzerá

Sokol rároh (*Falco cherrug*) je najväčším sokolom hniezdiacim v strednej Európe. Dĺžka tela dospelého jedinca je asi 45 – 55 cm, rozpätie krídel 105 – 130 cm. Samice sú väčšie ako samce - približná priemerná hmotnosť 1200 g (♀) / 860 g (♂). Chrbtová časť tela je hnedá, hlava svetlá, niekedy skoro biela, s typickou kresbou. Hruď a brucho sú svetlé, s perlovaním, ktoré je výraznejšie u mladých vtákov, kedy vytvára pozdĺžne pásy. Mladé vtáky sú všeobecne tmavšie ako staré sokoly. Ozobie a nohy sú spočiatku modrasté, až u dvojročných vtákov žltnú.

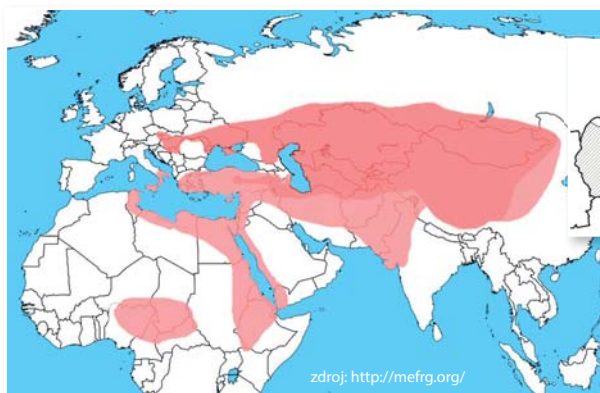
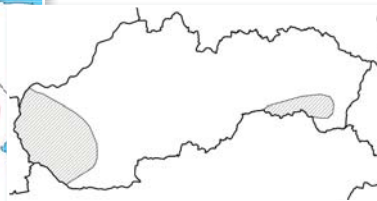
foto: J. Chavko

foto: J. Chavko

- Silueta je podobná sokolovi stahovavému, krídla sokola rároha sú však menej špicaté.
- Na hlave, ktorá je svetlejšia ako chrbát, možno pozorovať typickú kresbu.

Kde žije a čo potrebuje

zdroj: <http://mefrg.org/>

- Mapa rozšírenia sokola rároha vo svete (vľavo) a na Slovensku (hore) – hniezdi len v západnej a východnej časti krajiny, v počte do 45 párov (údaj z roku 2012).

■ areál hniezdného rozšírenia

■ zimoviská

Sokol rároh je pôvodne stepným a leso-stepným druhom, na Slovensku obýva predovšetkým nížiny a príslahlé pohoria do výšky 800 m. n. m. Prirodzeným hniezdnym prostredím sú listnaté a zmiešané lesy, zriedkavo aj skalné steny, otvorená krajina kultúrnej stepi. V minulosti najčastejšie hniezdil v blízkosti väčších pasienkov s výskytom sysľa pasienkového, ktorý približne do roku 1970 tvoril v hniezdnom období hlavnú zložku potravy. Sokol rároh je univerzálny lovec, ktorý svoju korisť dokáže uloviť vo vzduchu aj na zemi.

Pretváranie krajiny – intenzívne poľnohospodárstvo, zánik pasienkov (hlavný potravný biotop) a lesných porastov (prirodzené hniezdne príležitosti), ale tiež priame prenasledovanie, boli príčiny prispôsobenia a postupnej zmeny potravných a hniezdných nárokov druhu. Celá slovenská populácia dnes hniezdi v poľnohospodárskej krajine, v umelo vytvorených podmienkach – hniezdných podložkách a búdkach a v potrave prevažujú škorce, škrečky a holuby.

foto: J. Chavko

- Tak ako žiaden zo sokolov, ani sokol rároh si nestavia vlastné hniezdo, preto je odkázaný na pomoc iných druhov vtákov – staviteľov hniezd, alebo pomoc človeka. V minulosti využíval sokol rároh hniezda krkavca čierneho, myšiaka lesného, prípadne iných druhov dravcov.

foto: J. Chavko

- Typický súčasný hniezdný a potravný biotop sokola rároha.

foto: J. Chavko

Hniezdenie

Svadobné lety začínajú už vo februári, kedy si pár vyberie hniezdo a obhajuje svoje teritórium, v tomto čase tiež prebieha párenie. V marci znáša samica 3 – 5 vajíčok; z nich sa približne po mesiaci inkubácie, na ktorej sa podieľajú obaja rodičia, liahnu mláďatá. Ich kŕmenie má na starosti najmä samica, samec prináša potravu. Páry sokola rároha ostávajú spolu po celý život.

- V júni mladé sokoly hniezdo opúšťajú, ale ešte minimálne tri týždne sa zdržiavajú v jeho okolí, kde ich rodičia učia loviť.

Migrácia

Hniezdiská opúšťajú len mladé vtáky, ktorých časť s príchodom jesene tiahne na juh. Migrujú jednotlivo, nie v krdloch, ako niektoré iné druhy. Migračné trasy a zimoviská sa podarilo veľmi dobre identifikovať vďaka využitiu satelitnej telemetrie, predovšetkým od roku 2006. Jedinice z Európy najčastejšie migrujú do južnejších častí kontinentu, zaznamenané boli aj prípady preletu do Afriky a výnimočne do Ázie.

foto: J. Chavko

- Satelitná telemetria priniesla veľmi dôležité poznatky o migračných trasách druhu, preferenciách prostredia a faktoroch ohrozenia.

Zaujímavosť

- Výnimočným je modrasté sfarbenie nôh a ozobia mladých jedincov sokola rároha, ktoré strácajú až v druhom roku života.

Ohrozenie a ochrana

Sokol rároh je považovaný za globálne ohrozený druh. Koncom 80-tych rokov 20. storočia bola slovenská populácia, ohrozená vyhynutím, predovšetkým v dôsledku vykrádania hniezd. Tomu sa podarilo zabrániť strážením hniezd a vytváraním náhradných hniezdných a potravných príležitostí, ale aj množstvom ďalších opatrení. V súčasnosti predstavujú najväčšiu hrozbu nelegálne aktivity – odstrel, travičstvo, likvidácia hniezd, ale tiež významná zmena prostredia intenzívnou poľnohospodárskou a lesohospodárskou činnosťou.

- Sokol rároh, nájdený v okrajovej časti Bratislavy, v prípade ktorého RTG vyšetrenie preukázalo prítomnosť broku v tele. Rehabilitácia živočíchov je veľmi dôležitou činnosťou pri záchrane druhov.

foto: J. Chavko

foto: J. Chavko

foto: archív ZSE, a.s.

foto: J. Chavko

- V roku 2009 boli medzi 22 obeťami otravy v dôsledku konzumácie karbofuránom kontaminovanej návnady, aj 4 jedince sokola rároha. Tento nález bol doposiaľ najmasovejším zaznamenaným prípadom travičstva.
- Mladý sokol rároha po úspešnej rehabilitácii zraneného krídla, tesne pred vypustením do voľnej prírody.

foto: J. Chavko

Ochrana dravcov na Slovensku

Sme mimovládna organizácia, občianske združenie. Už od roku 1975 sa venujeme ochrane voľne žijúcich dravých vtákov a sov a ich biotopov, v rámci celého Slovenska. Túto činnosť vykonávame prostredníctvom vyše 200 členov a sympatizantov. Zastrešujeme tiež pravidelný, systematický monitoring sokola rároha a realizujeme množstvo aktivít na jeho ochranu.

V rámci Európskej únie hniezdi najväčšia populácia sokola rároha na území Maďarska a Slovenska. Ochrana druhu v týchto dvoch krajinách má preto kľúčový význam pre celú európsku populáciu.

- Hniezda, ktoré inštalujeme, sokoly intenzívne využívajú.

foto: J. Chavko

■ Na stráženie hniezd sa v súčasnosti využívajú aj fotopasce.

■ Cieľom reštitúcie systému pasienkového je vrátiť do krajiny tento druh, ako dôležitú korisť sokola rároha.

Ako môžete pomôcť

Budeme radi, ak nás oslovíte v prípade, že sa chcete zapojiť do ochrany dravého vtáctva, napríklad prostredníctvom monitoringu, stráženia hniezd, alebo inej činnosti.

Ochranu dravých vtákov a sov môžete tiež podporiť finančným príspevkom, poukázaním ľubovoľnej čiastky na náš účet. Ďakujeme za akúkoľvek podporu.

foto: J. Chavko

■ V spolupráci s energetickými spoločnosťami sú inštalované prvky na prevenciu usmrčovania v dôsledku zásahu elektrickým prúdom.

foto: M. Detko

foto: J. Chavko

www.kuvik.eu

www.dravce.sk

www.vtaciakriminalita.sk

Text: Lucia Deutschová • Vydané v rámci projektu HUSK/1101/2.2.1/0336 Ochrana a výskum vtáctva bez hraníc, ktorý sa realizuje prostredníctvom Programu cezhraničnej spolupráce Maďarská republika - Slovenská republika 2007 – 2013, s podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Slovenskej republiky.

Program cezhraničnej spolupráce
Maďarská republika-Slovenská republika
2007-2013

Európska únia

Európsky fond regionálneho rozvoja

**Chránime ich aj pre vás,
pomôžte nám pomáhať.**

Ochrana dravcov na Slovensku (RPS)

Kuklovská 5, 841 04 Bratislava
02/555 73 440, 0911 882 626 • dravce@dravce.sk
číslo účtu: **2623078364/1100**